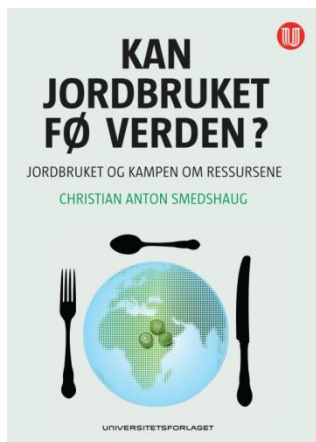

Den norske landbruksmodellen – nok mat i framtiden?

Chr. Anton Smedshaug

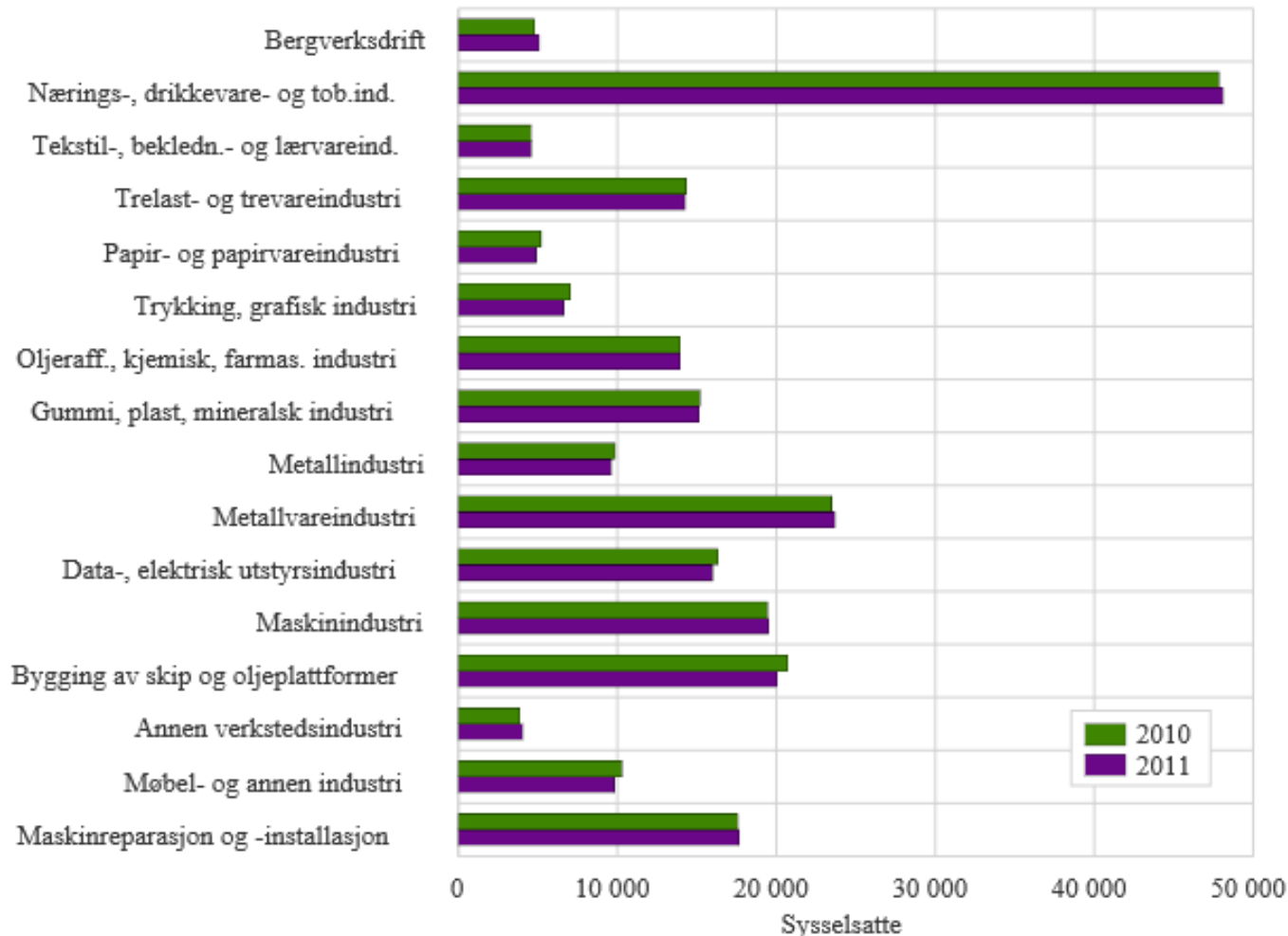

Hele landet i bruk

- **Arealressursene i hele landet må utnyttes for å kunne øke matproduksjonen**
- **Det krever en variert bruksstruktur tilpasset regionale naturgitte forutsetninger**
- **Nasjonal prisdannelse og støtte som gjenspeiler norsk pris- og kostnadsnivå**
- **Klimatilpasning og automatisering stiller stadig nye krav**

Hva det står om

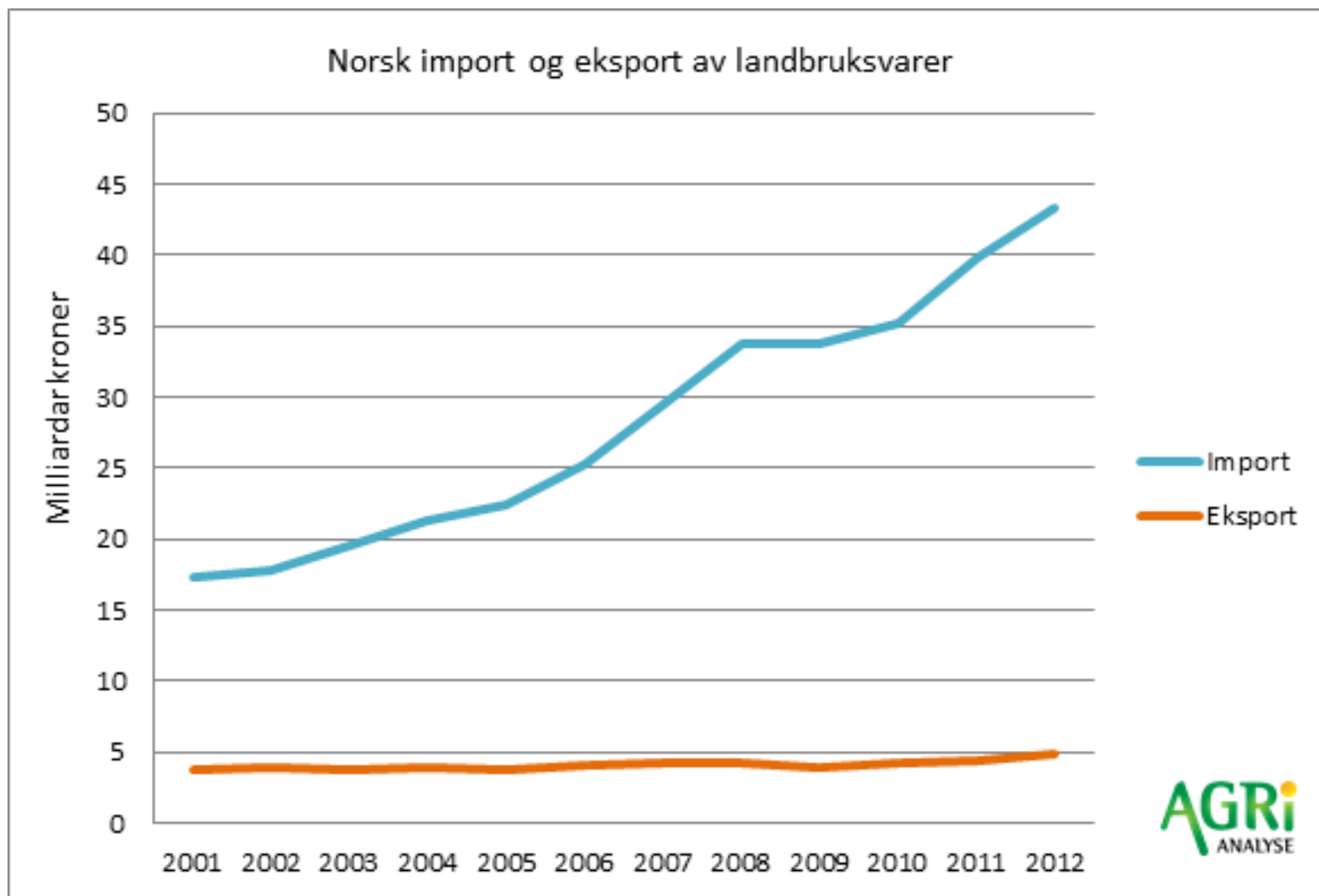
Sysseisseting for bedrifter, etter næring. 2010-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

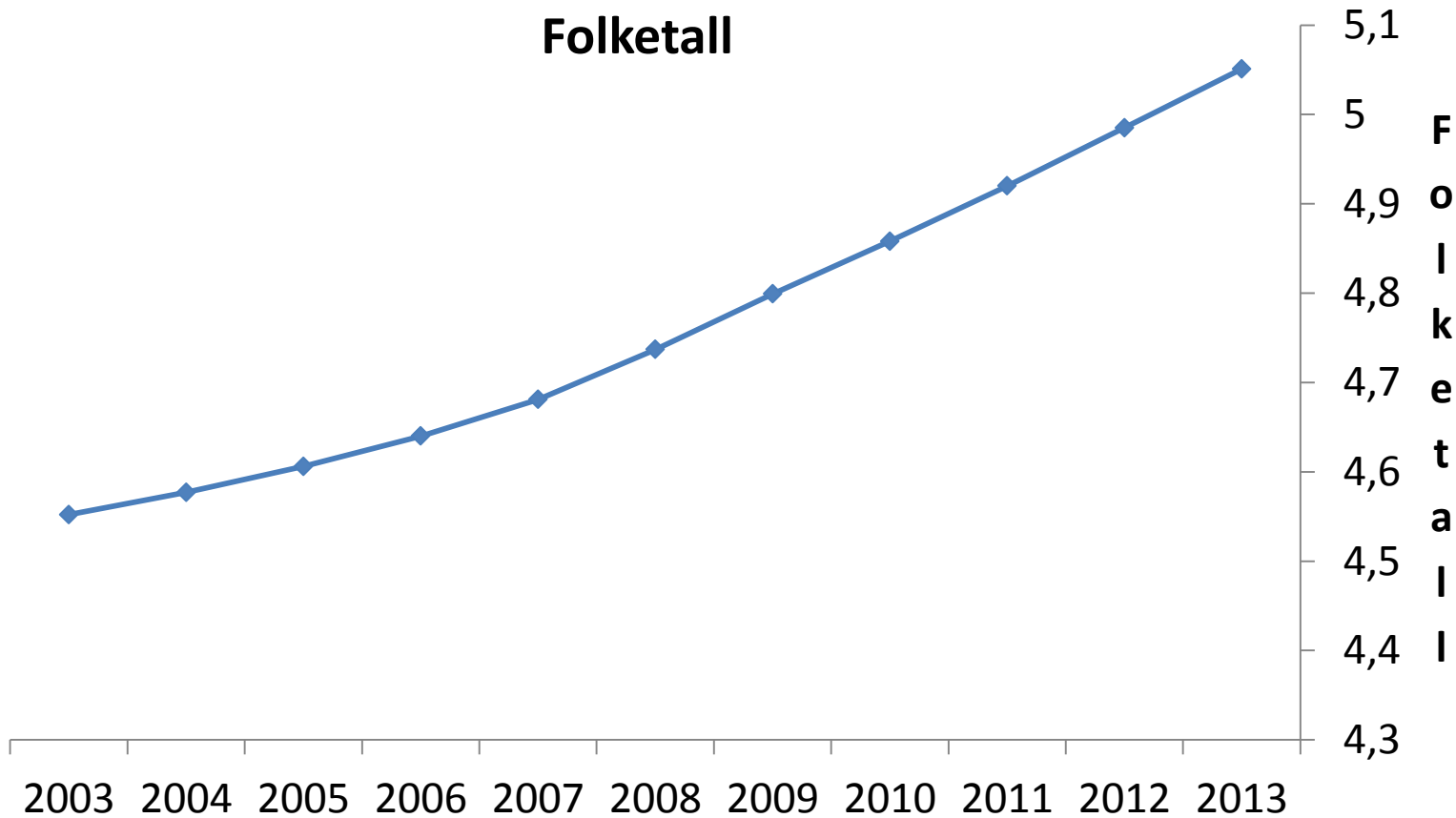
Importen tar veksten

Utviklingstrend 2001 versus 2011 ¹			
Vare	Forbruksutvikling	Norsk produksjon	Importutvikling
Ost	29 %	16 %	241 %
Yoghurt	55 %	45 %	353 %
Storfe	1 %	−5 %	85 %
Sau/lam	0 %	−4 %	109 %
Svin	17 %	20 %	−5 %
Fjørfe	112 %	112 %	−10 %
Grønsaker	35 %	15 %	63 %
– Potet	−18 %	−31 %	47 %
– Gulrot	42 %	21 %	422 %
– Lauk	60 %	55 %	71 %
– Blomkål	−4 %	−30 %	36 %
Eple	8 %	−48 %	22 %
Korn samla	8 %	−10 %	14 %

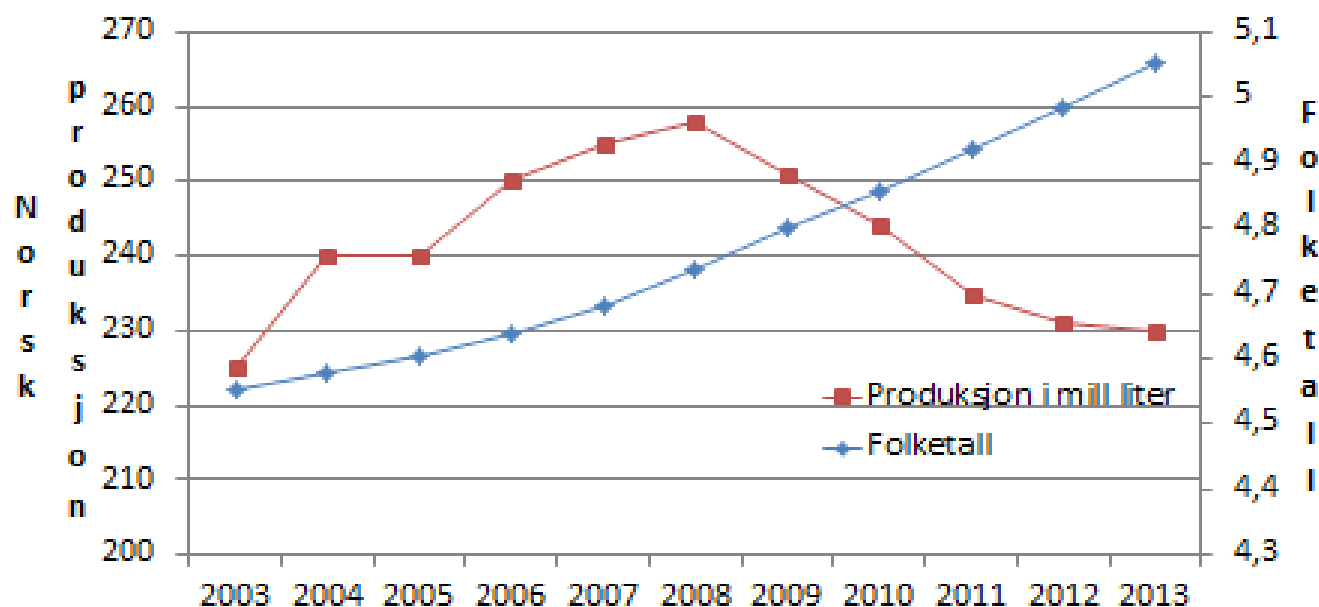
Hjemmemarkedsandelen til industrien er sunket fra 86 % til 79

Folketall

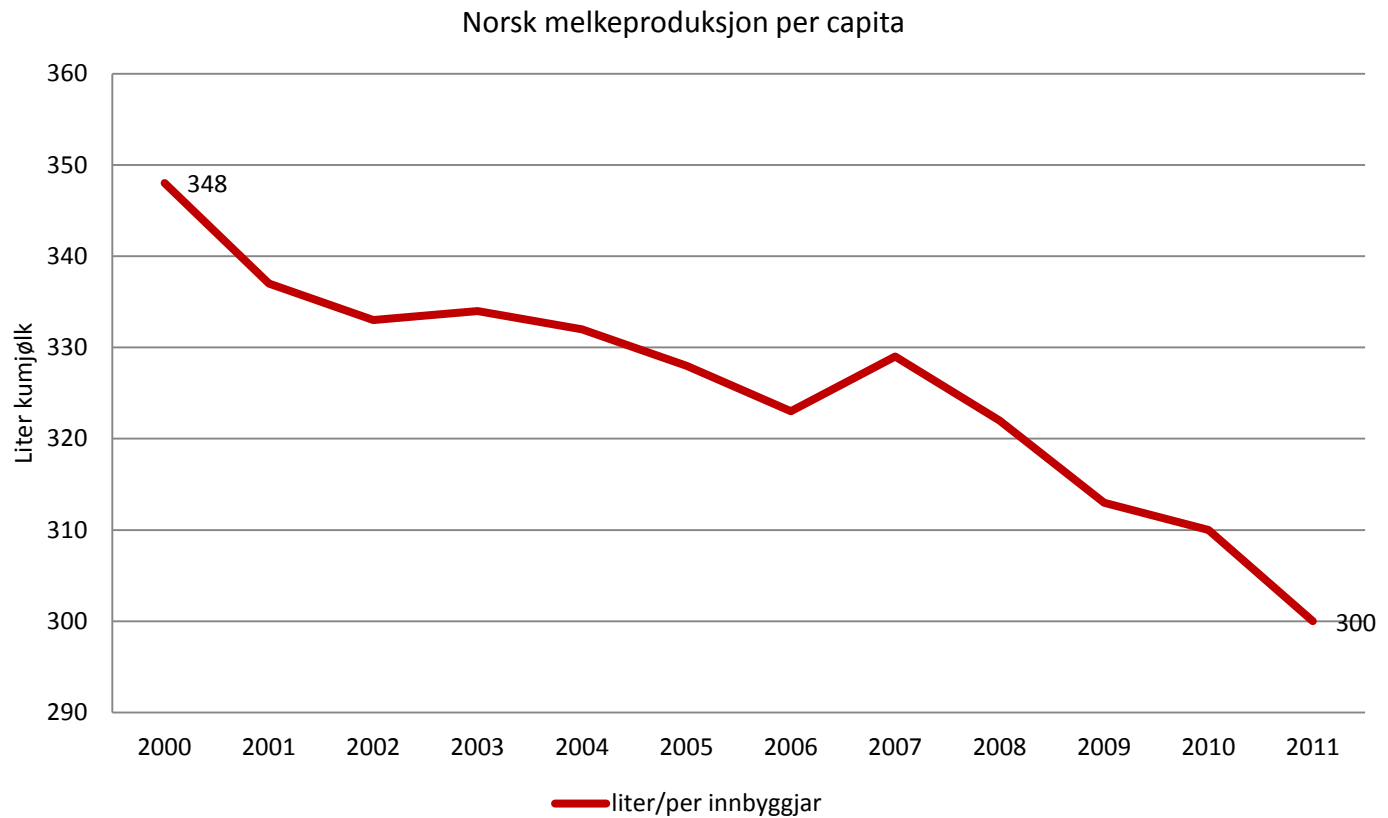

Bryggerinæringen og folketallsvekst

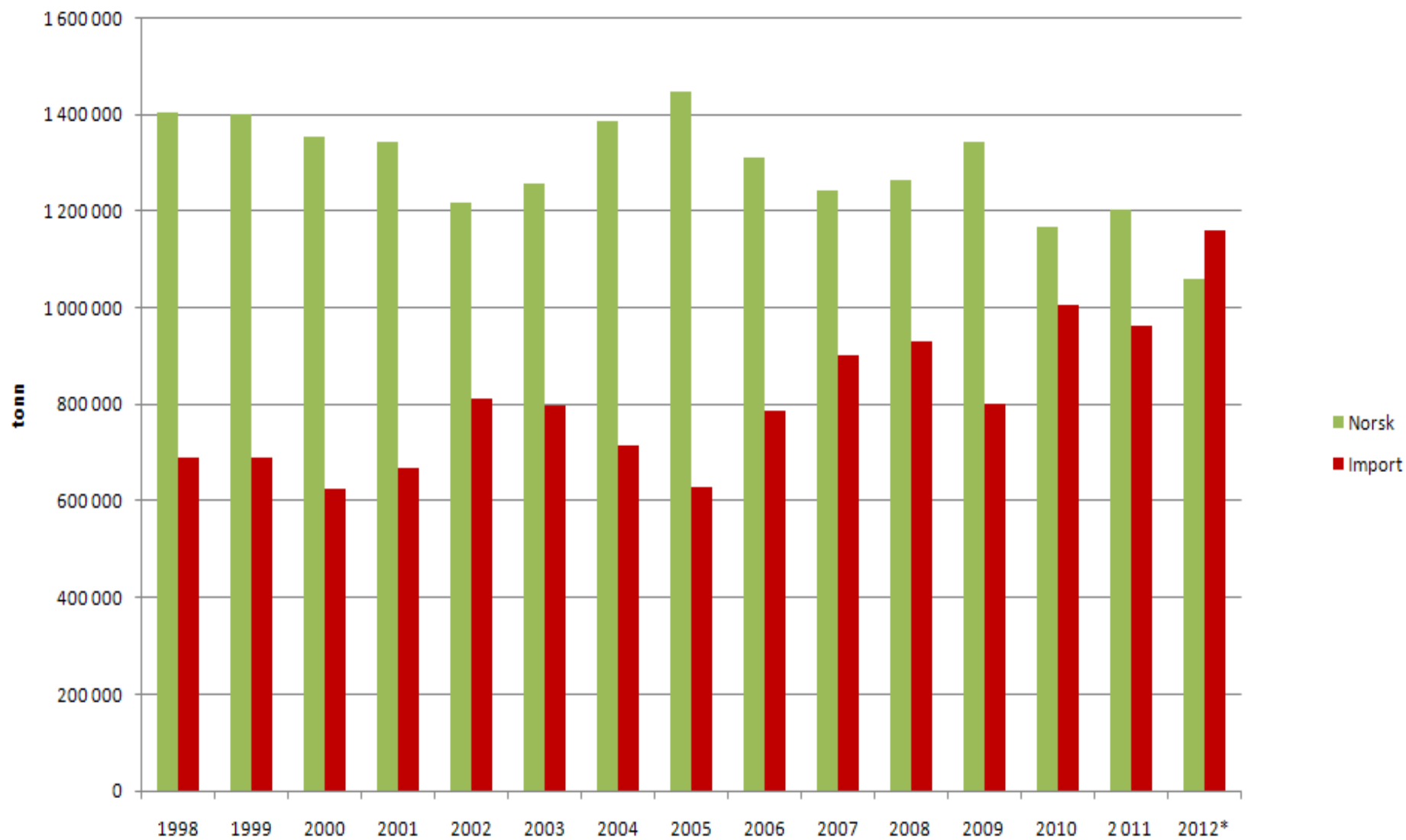
Næringsmiddelindustrien fyller ikke
markedet i dag

Utvikling i melkeproduksjon pr person

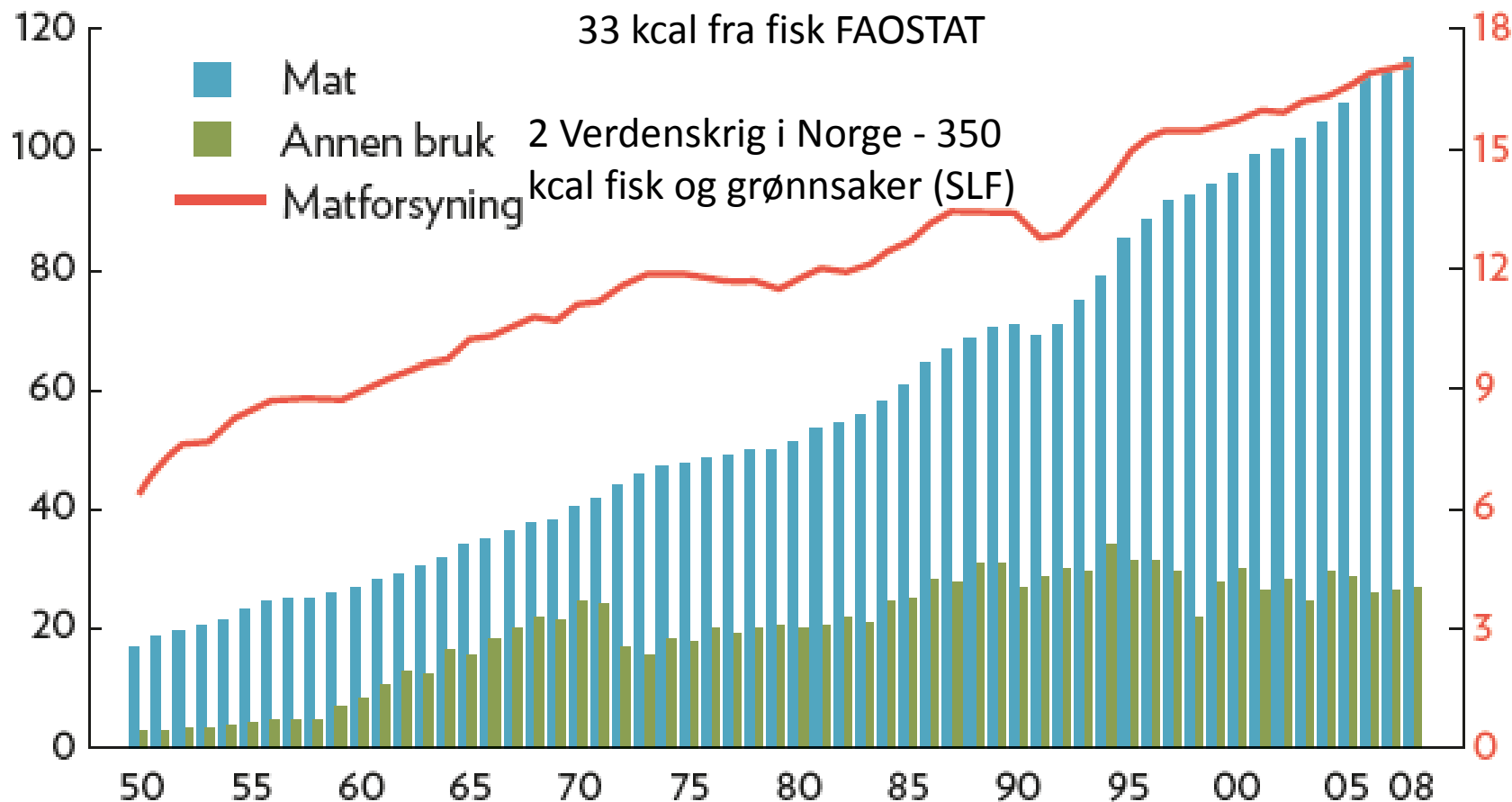
Forbruk av norsk og importert matkorn og fôrråvarer totalt

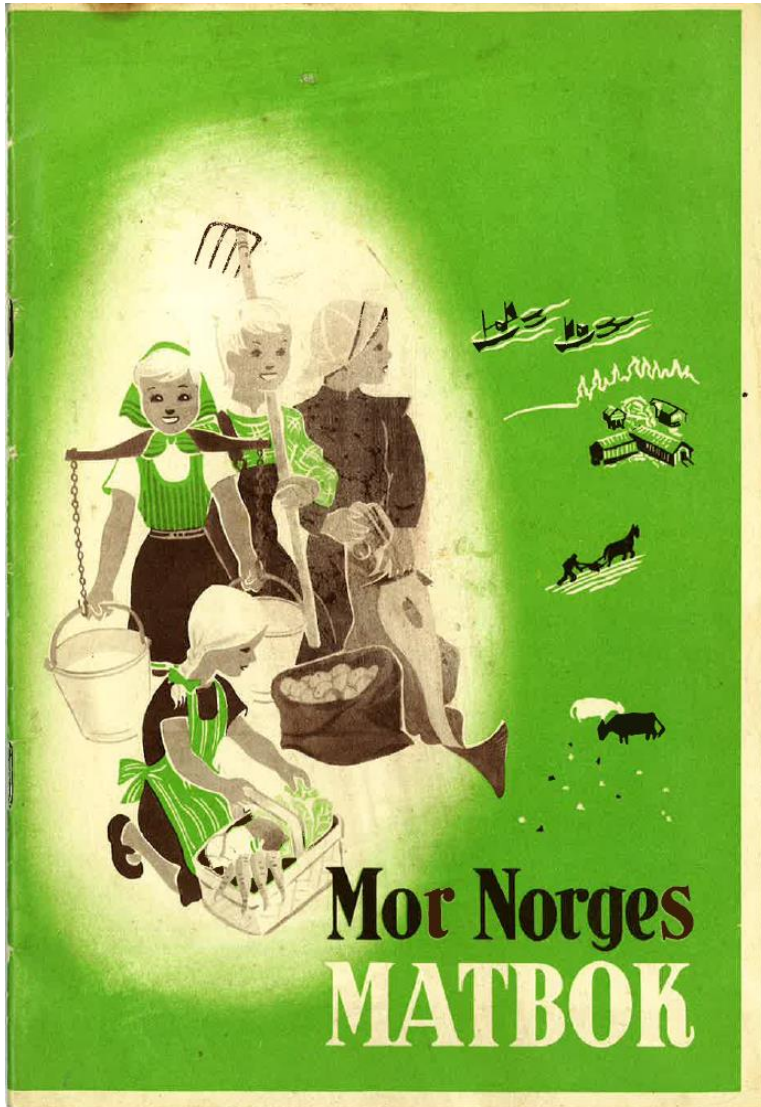
*Bruk av fisk
(millioner tonn)*

Totalt 2 800 kcal pr. person
2 300 kcal fra planter
500 kcal fra husdyr
33 kcal fra fisk FAOSTAT

Fisk tilgjengelig (kg/capita)

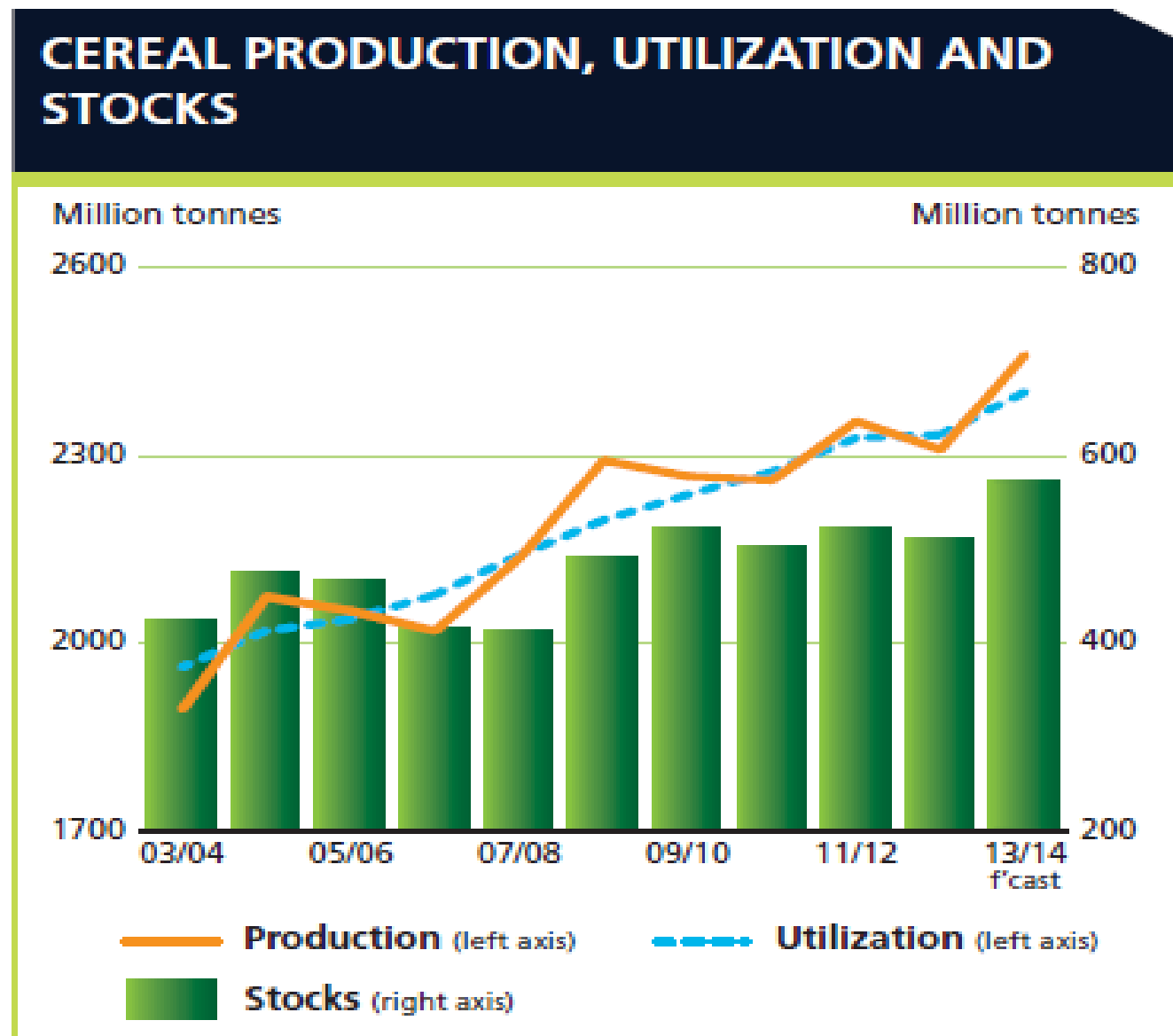

Krisekosthold, vinteren 1940

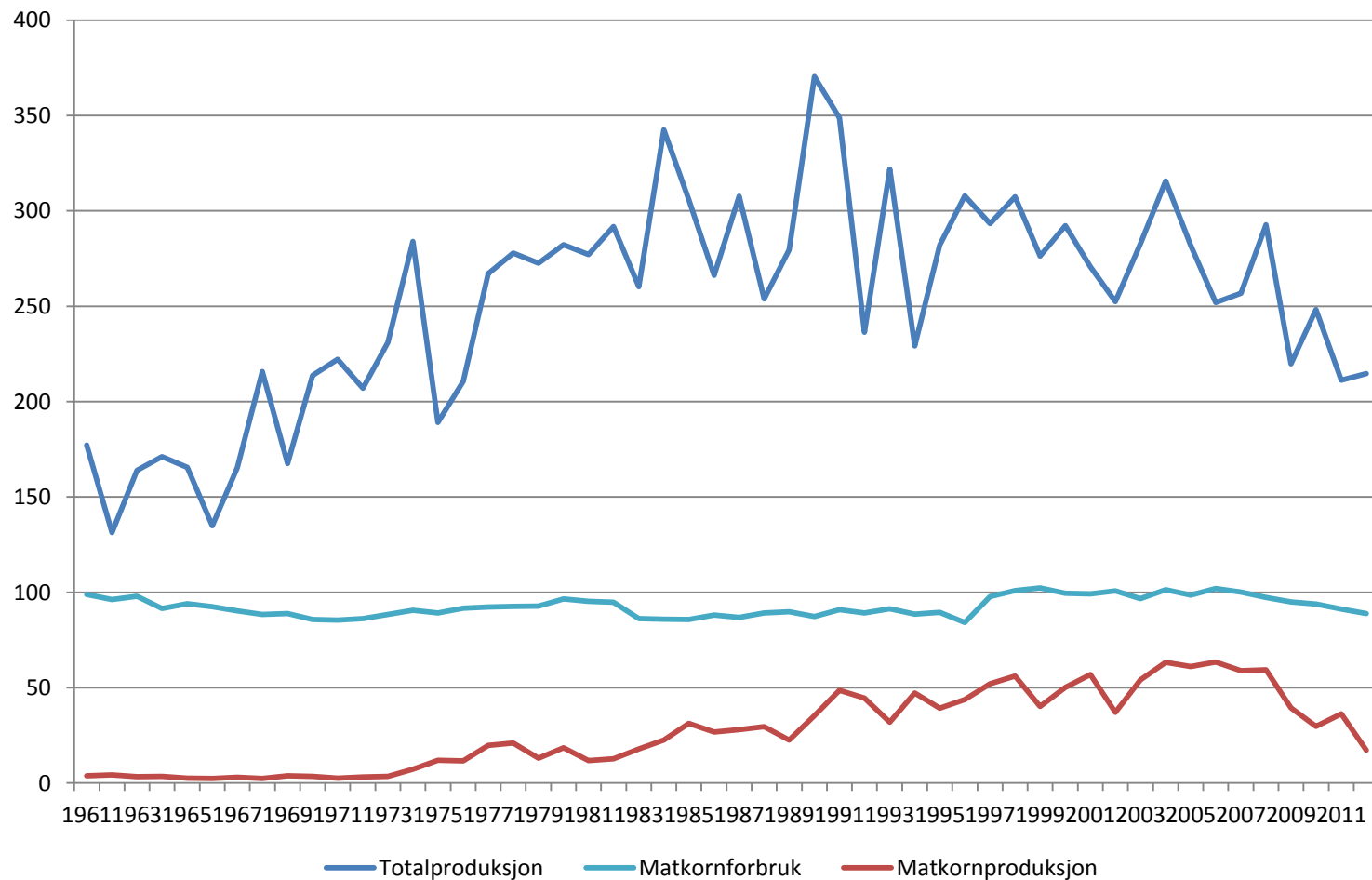

- 150 g fisk pr. person
 - 75 g mager – 75 kcal
 - 75 g fet – 150 kcal
 - Totalt 225 kcal - 10 % av daglig forbruk
 - Daglig forbruk rundt 2 500 kcal
- 2 Verdenskrig i Norge - 350 kcal fra fisk og grønnsaker (SLF anslag)

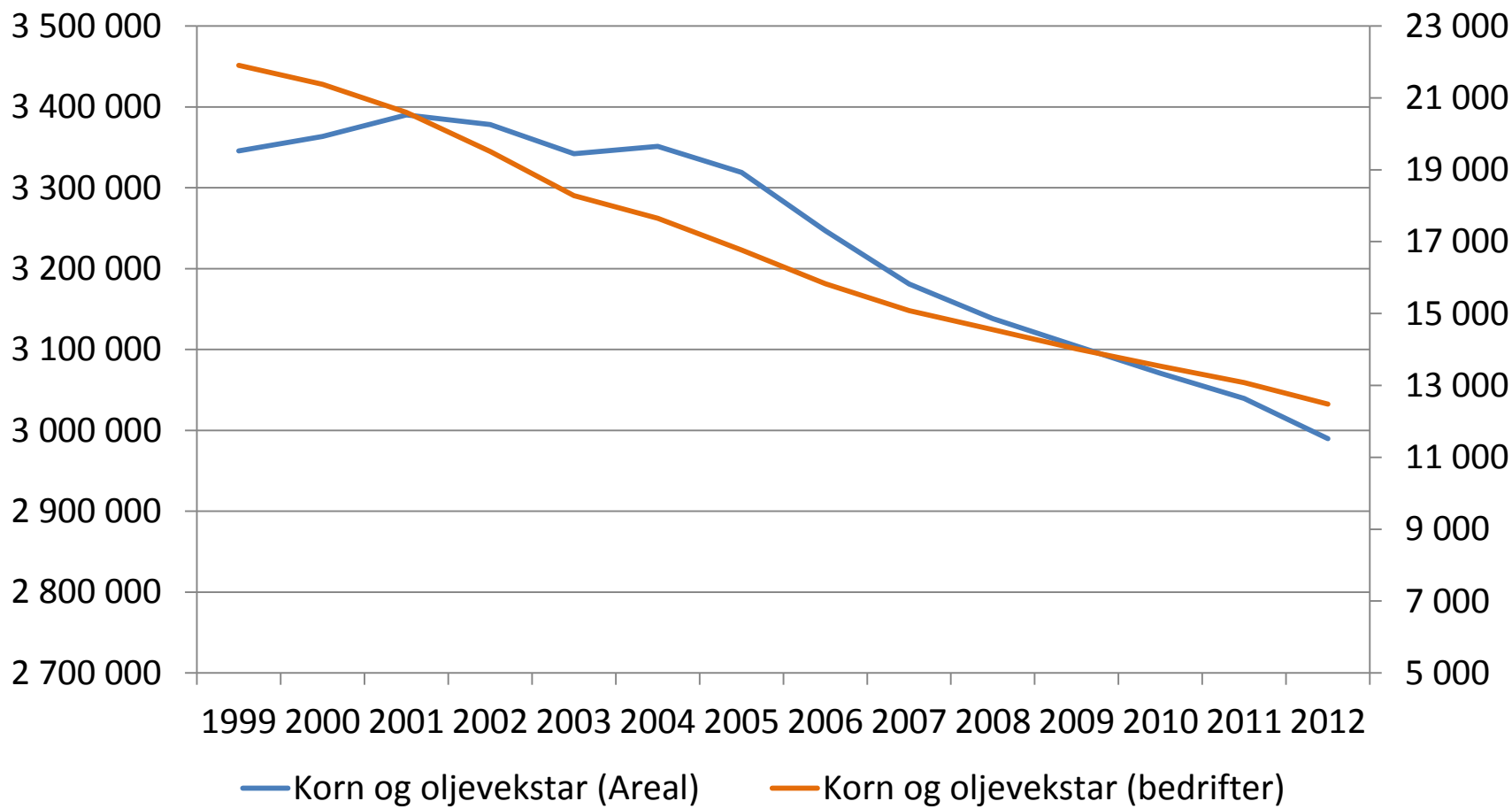
Økende priser på økende produksjon

Produksjon pr person

Forholdet kornareal gårder

Norsk kornlagring

- 1914-1918 hadde vist kornhandelens sårbarhet. Det ga nasjonal rasjonering.
- 1928 vedtok stortingsflertall Arbeiderpartiet, Venstre og Bondepartiet etter hard politisk kamp å gjøre importmonopolet fra første verdenskrig permanent. Statens kornforretning ble etablert.
 - Statens kornforretning fikk kjøpeplikt på norskprodusert matkorn og enerett på import av korn og kornråvarer. Statens kornforretning fikk ansvar for å bygge lager av såkorn og matkorn.
 - Norge hadde en langt bedre kornforsyning ved utbruddet av andre verdenskrig.
- 1989 lager for 12 md matkorn og 9 md fôrkorn. Måletidspkt 31. des
- Med WTO-avtalen i 1995 ble grensevernet lagt om og importmonopolet avskaffet.
 - Lager: 6 måneders forbruk av matkorn/mel og 3 måneders forbruk av fôrkorn og kraftfôr. Statens kornforretning avviklet.
- I 2000 ble såkornlager avviklet
- I 2003 ble det vedtatt å utfase de siste tilskudd til lager av korn og fôrkorn
- 2012 Tilskudd til såkornlager reetablert i jordbruksavtalen på 3,5 mill, sats 60 øre pr kg. Dvs ca 6 000 tonn, behov 75 000 tonn.

Beredskapen i matvaresektoren er basert på at nasjonal produksjon og import kan opprettholdes også i kriser

- Nærings- og handelsdepartementet er koordinerende instans for matvareberedskapsarbeidet i Norge
- *«Forutsetningsvis er det markedet som må sørge for å få varer på plass. Dersom verdensmarkedet ikke lenger kan forsyne Norge med råvarer er dette en krise som må håndteres utenfor de rammer som drøftes i Forum for forsyningsberedskap»*

- (Møtereferat
Forum for forsyningsberedskap, SLF
21.01.11)

Hva sier de i Sverige?

- «Vi har et relativt smalt oppdrag og titter främfför allt på logistiska problem. Det är inta så att Livsmedelsverket ska koka soppa, är det kris så får friska människor rakna med at klara seg själva.»
- Theres Frisell, beredskap, Livsmedelsverket

Sverige utan krisplan för matförsörjning

Sveriges livsmedelsförsörjning är den sämsta sedan 30-talet. Vid en krissituation tar maten snabbt slut i affärerna och i våra skafferier, visar SvD:s kartläggning av livsmedelskedjan. Nu höjs röster för att regeringen ska utarbeta en strategi för att trygga försörjningen på sikt.

Rekommendera 1,5k

Tweeta 107

Kopiera sidans adress

7 blogginlägg

Här finns sårbarheterna i livsmedelskedjan:

Visa mer fakta

1807-13, 1914-1918, 1939-1945

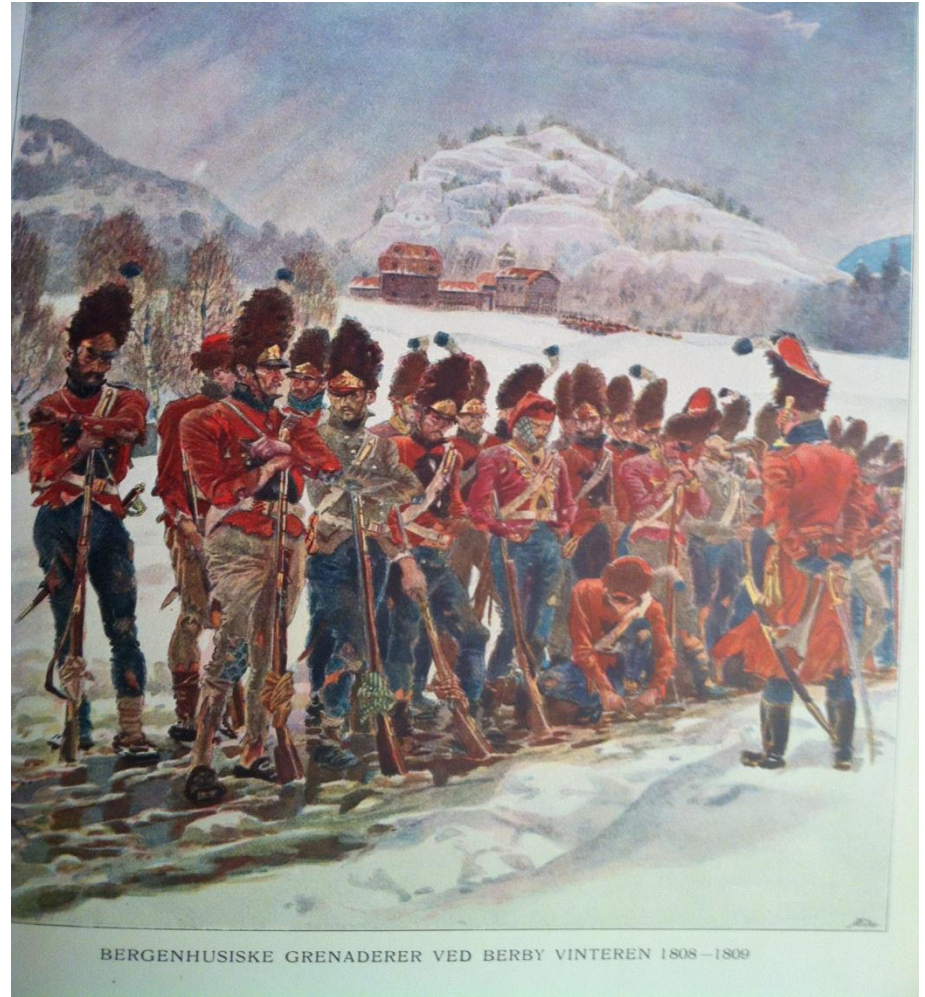
Terje Vigen

Så lakked og led det til krigens år
i attenhundred og ni.

Endnu går sagn om de trængsels-kår,
som folket da stedtes i.

Engelske krydsere stængte hver havn,
i landet var misvækst og nød,
den fattige sulted, den rige led savn,
to kraftige arme var ingen til gavn,
for døren stod sot og død.

— *Henrik Ibsen*

Krig

- "Matsituasjonen verst i Norge!
18.7.1945 Stav. aftenblad

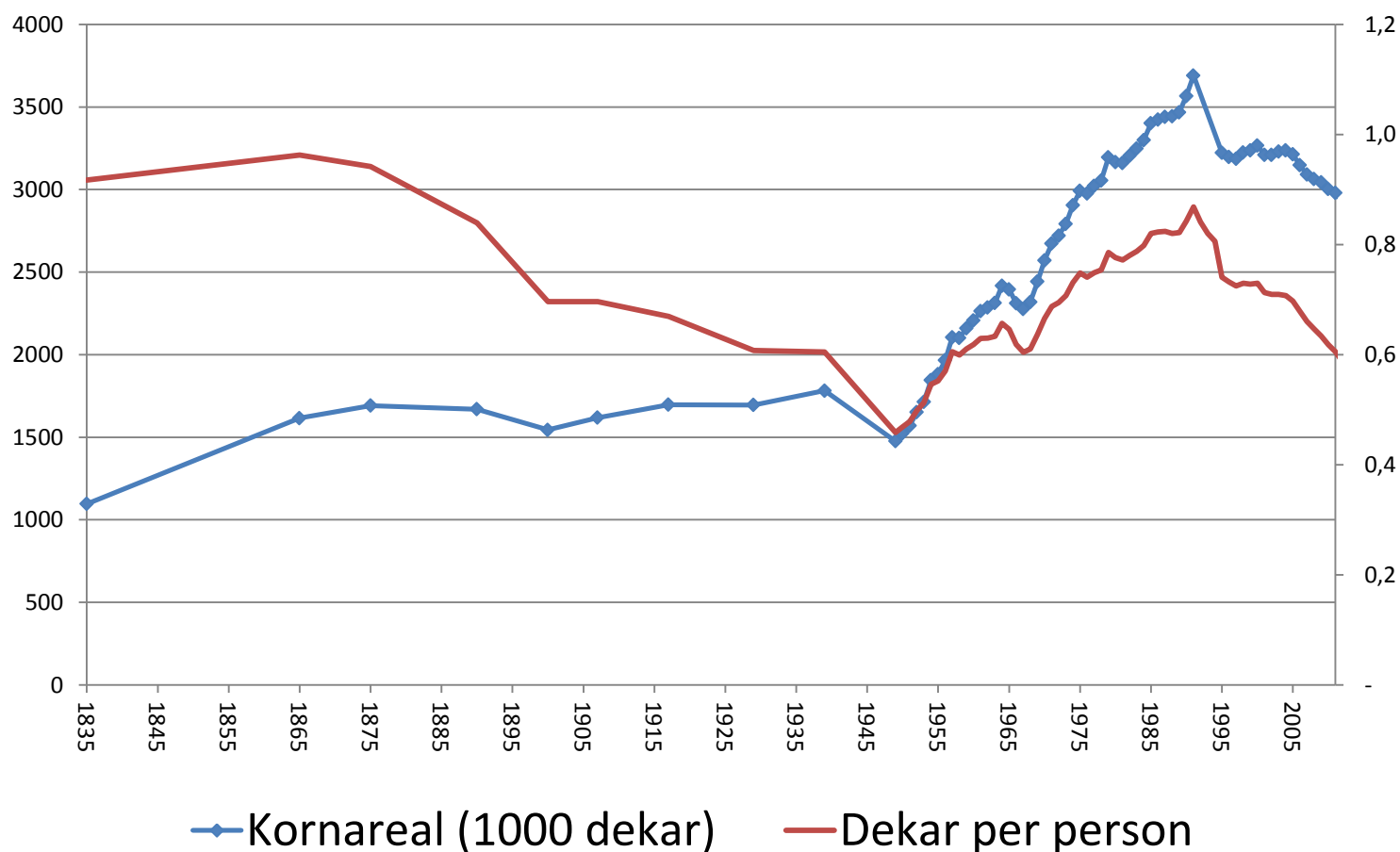
Det forstår et stort arbeid for å organisere matforsyningen i Europa. De forente staters jordbruksutvalg fremhever nødvendigheten av fortsatte leveranser av matvarer til Europa. De slår fast at matvaresituasjonen i Norge var verre enn i noe annet land som de har besøkt, selv om situasjonen i Belgia og Nederland er meget alvorlig. "

- "Tvangsdyrkingen vil snart kunne oppheves, men ikke det første år. Alle må tvert imot innstille seg på at *hver dyrket jordfleck skal nyttes og hvert strå skal høstes*. Det samme gjelder hugsten av tømmer og skogsved." Landbrukets gjenreisning

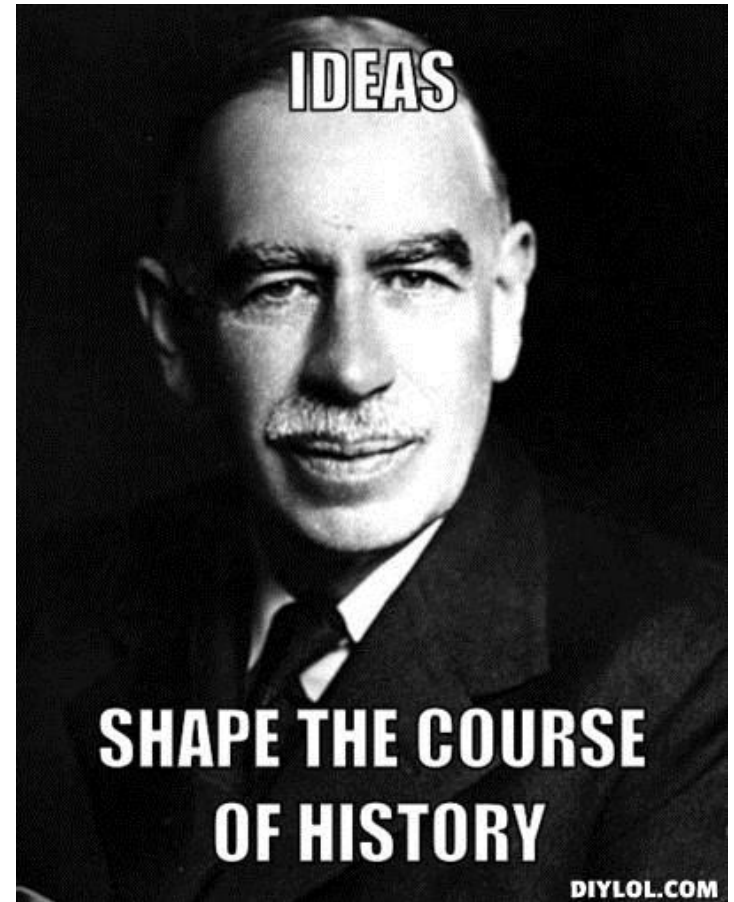

Total og areal per person Norge

Hva gjør vi nå?

- Egen produksjon faller
 - Verdensmarkedet stadig mer usikkert
 - Vi har verken tilstrekkelig produksjon eller lager
-
- *When facts change I change my mind, what do you sir?*
 - John Maynard Keynes

Oversikt over samlet anbefalt lagerstrategi. Volum i tonn

Produkt	Anbefalt volum (tonn)	Situasjon i dag	Forbruk for	Kommentar
Såkorn	50 000	15 000	2/3 av et årsforbruk	Løpende rullering
Matkorn	313 000	Intet	12 md	Volum pr. 31. desember
Karbohydrat er til kraftfôr	399 000	Intet	12 md	Volum pr. 31. desember
Soya	210 000	Intet	6 md	Løpende rullering

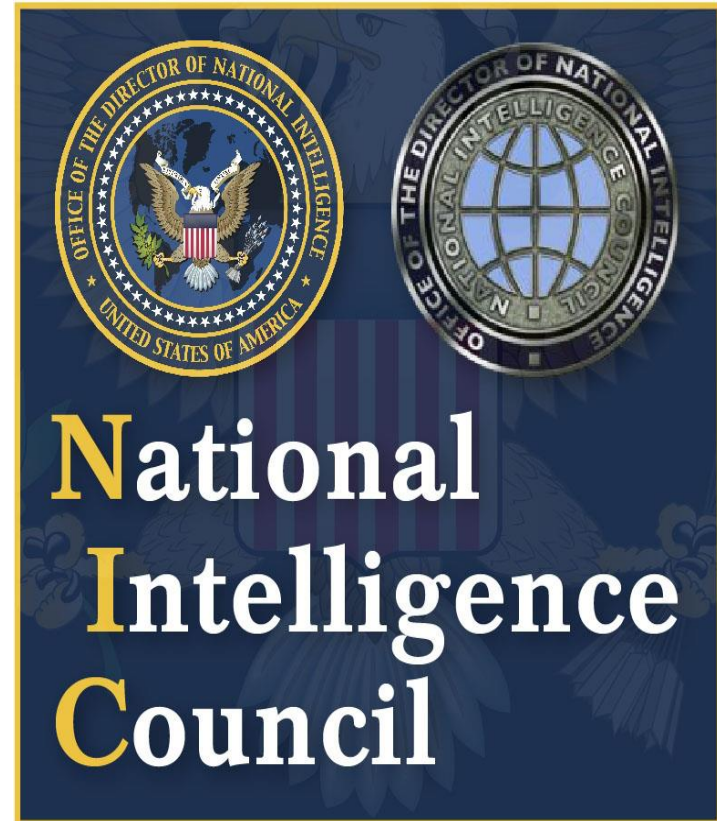
Troms 2010, Østlandet 2011

Drenering, tørking, mekanisering

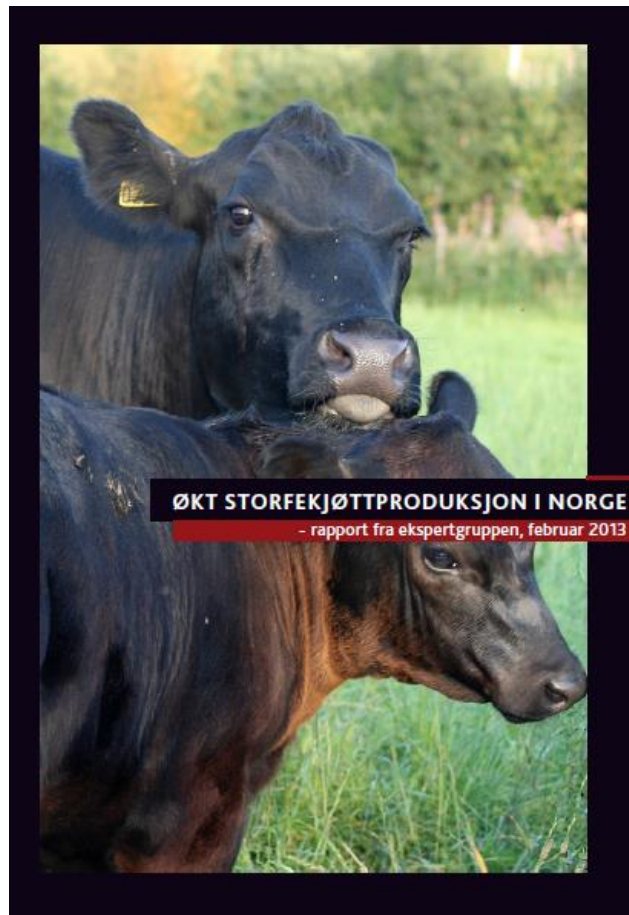
Global trends 2030, USA nov2012

- «We believe two megatrends will shape the world 2030, rapid ageing and growing resource demands which, in the cases of food and water might lead to scarcities. **These trends which are virtually certain, ...» s. iii**

<http://globaltrends2030.files.wordpress.com/2012/11/global-trends-2030-november2012.pdf>

To ekspertgrupper

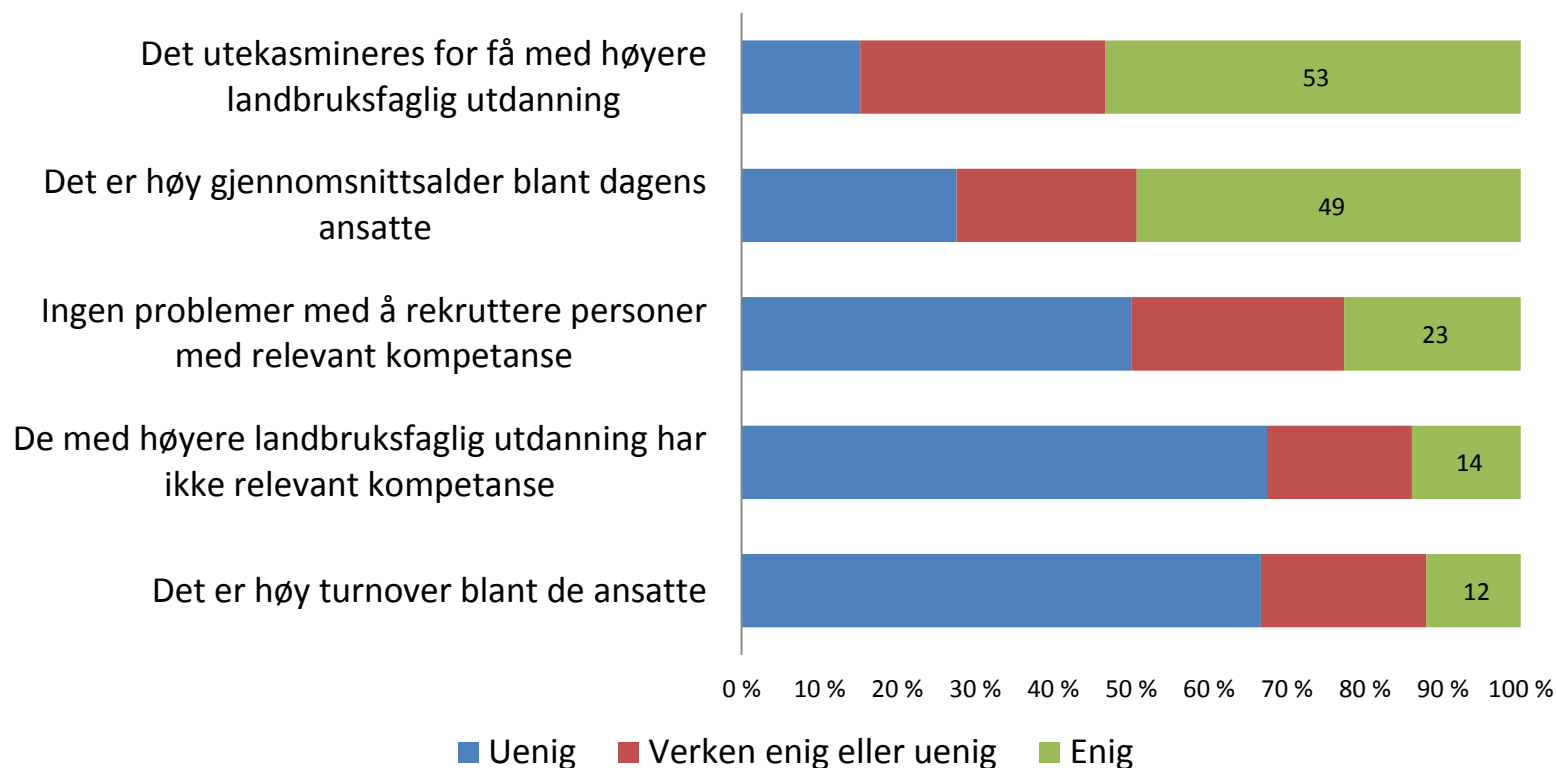

Økt norsk kornproduksjon
Utfordringer og tiltak
Rapport fra ekspertgruppe

«Øke matproduksjon i takt med folketallsvekst» Tilpasse til klimaendringer

Rekrutteringsutfordringer

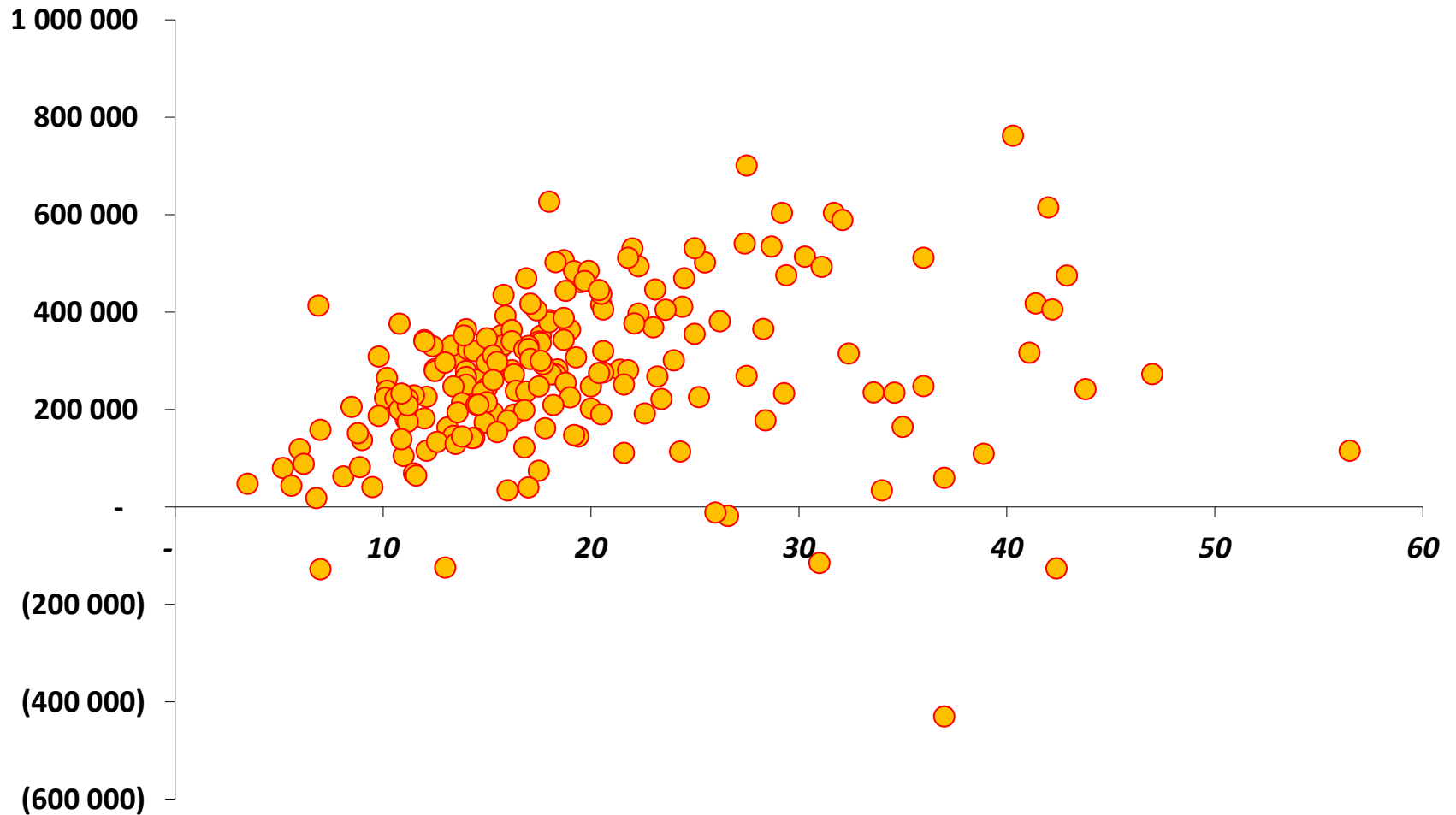
Regjeringserklæring

- «Kvotebegresninger og konsesjonsgrenser som hindrer utnyttelse av kapasitet i enkeltbruk og samdrifter må i størst mulig grad oppheves».
- «oppheve konsesjonsloven, boplikten, delingsforbud og priskontroll»
- Utrede driveplikten
- Aksjeselskap som selskapsform
- «- arbeide for **en høyest mulig** selvforsyning av beredskapshensyn».
- «I takt med dette skal nivået på overføringene reduseres.»
- «Gjennomføre en kommunereform, hvor det sørges for at nødvendige vedtak blir fattet i perioden».

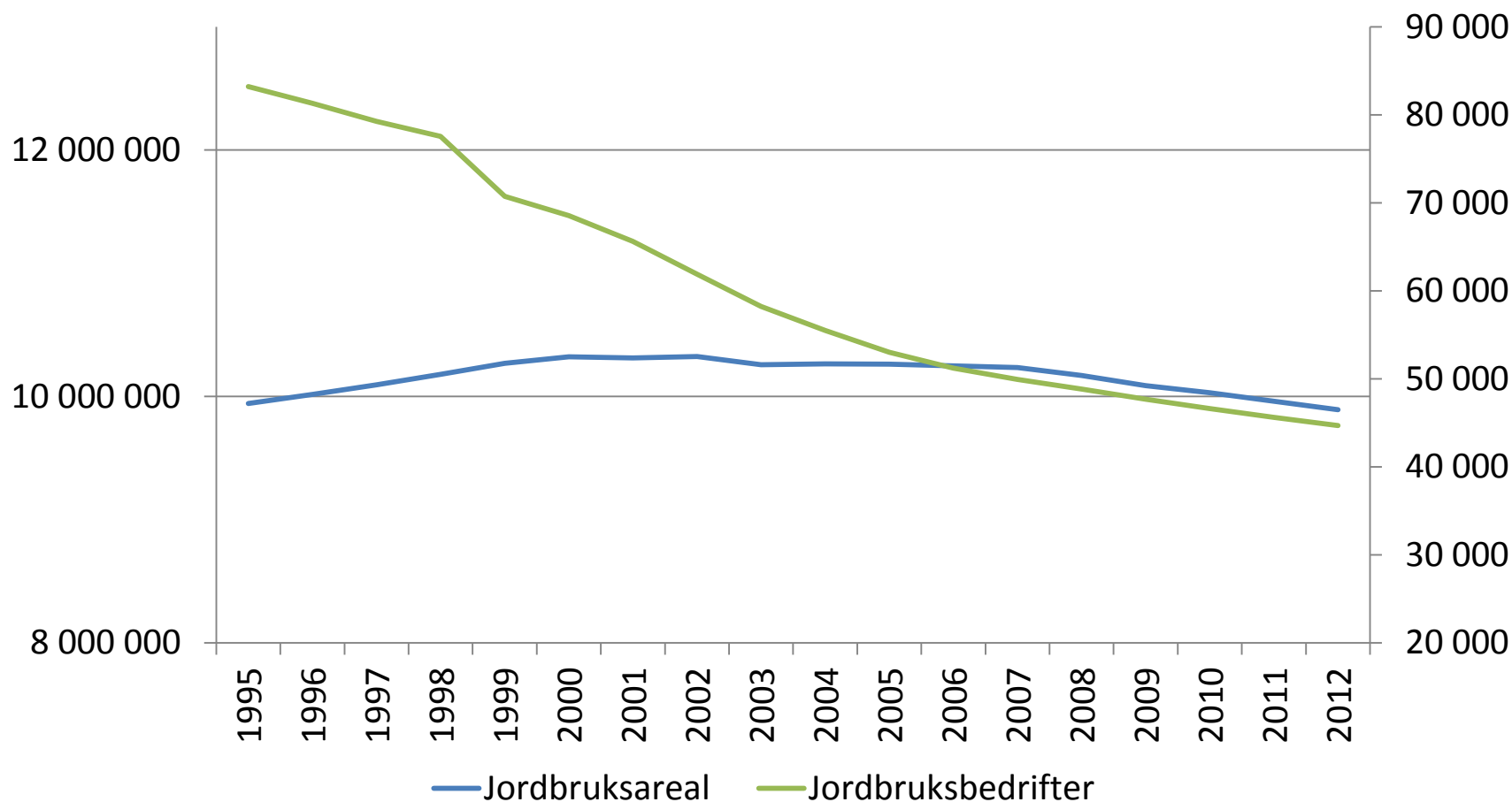
Vil **mer** deregulering og **mindre** penger gi bedre lønnsomhet og større produksjon?

- Redusere tilbakeføringer/kjøp av tjenester
 - 1,5 – 6 mrd
- Svekke tollvernet
- Endre markedsreguleringen
- Skatteletteeffekter
 - 300 - 400 mill??
- Kutte eiendomsregelverket
 - Driveplikten? Odelsloven
- Strukturendringer
 - Fjerne konsesjonene
 - Øke kvotene, mer samdrift/kollektivbruk
- Hvor mye må og kan man effektivisere for å gå i 0?
 - Hva er potensialet?
- Hvor mye stordriftsfordeler er det igjen i jordbruket?
- Hva skjer om man reduserer lønnsomhet og muliggjør «eiendomsutvikling»?
 - Dobbelt insentiv for å slutte?
- Høyere kvote(tak) vil drepe kombinert produksjon

Inntekter norske melkebruk mot antall melkekyr

Total areal – gårder (sistebondeeffekter)

«Et lønnsomt jordbruk og at arealet blir dyrket»

DN 10.10.2013

- Doble insentiv for å slutte med jordbruk
 - Red. lønnsomhet
 - Økt eiendomsverdi ved mulighet for *engangs* realisere denne

Den påtroppende regjering må snu de siste års fallende produksjon og arealavgang, skal den sikre norsk matproduksjon og råvaretilgangen til industrien, skriver **Christian Anton Smedshaug**.

Fra mat til eiendom

INNLEGG Landbruk

Næringsmiddelindustrien er Norges største industrisektor med i underkant av 50.000 sysselsatte – hvorav nær 40.000 i jordbruksbasert næringsmiddelindustri. Den er i hovedsak basert på råvarer fra jordbrukets omtrent 45.000 gårdsbruk. Den har en produksjonsverdi på omtrent 130 milliarder kroner og et økende marked, men fallende hjemmemarkedsandel. Norsk råvareproduksjon har under avgående regjering ikke holdt tritt med etterspørselen, ikke minst basert på ressurser dyrket på norsk areal. Norsk jordbruksareal har også falt de siste årene.

Den påtroppende regjering må snu de siste års fallende produksjon og arealavgang, skal den sikre norsk matproduksjon og råvaretilgangen til industrien og nå sitt eget mål om: «høyest mulig selvforsyning».

Tiltakene de kommer med i så måte «tilsier at tollmurene skal reduseres» og at «nivået på overføringen skal reduseres». Det skal skje i takt med at «kvotebegrensninger og konsesjonsgrenser (...) i størst mulig grad oppheves».

De lover også å gjøre «markedsregulatorordningen mer uavhengig av samvirkeorganisasjonene».

Situasjon krever betydelig styrket råvareproduksjon. Da er det risikofyllt å svekke lønnsomheten gjennom å senke støtten,

” Vi risikerer omstilling av jordbruket fra matproduksjon til «eiendomsutvikling», slik industribedrifter er flagget ut, mens tomte er «utviklet»

skape tvil om tollvernet og andre produksjonsreguleringen som ligger i dagens system.

Samtidig ønsker partiene å fjerne alt av eiendomsregelverk dvs. gjennomføre endringer som gjør det mulig å selge eiendom uten prisbegrensning, oppheve delingsforbud, fjerne konsesjonsloven og avvikle boplikten. I tillegg vil man vurdere en oppheving av driveplikten. Odelsloven skal om mulig fjernes fra grunnloven.

Partiene vil slik legge til rette for å optimalisere prisuttak på eiendom basert på galopperende prisnivå vi ser på boliger i Norge. Man vil gjennom dette finansialisere norsk jord- og skogbruk. Da får vi to incentiv til å minske produksjon samtidig.

■ For det første skapes stor usikkerhet om lønnsomheten i produksjonen.

■ For det andre skapes store nye muligheter for eiendomsinntekter.

Da risikerer Norge en rask omstilling av jordbruket fra produksjon av mat til eiendomsforvaltning. Ikke ulik den situasjon mye av norsk industri har vært gjennom der industri-

bedrifter i norske byer og tettsteder er flagget ut, mens tomte er blitt gjenstand for «eiendomsutvikling».

Mye av ideen med endringer i jordbrukspolitikken er begrunnet i å ta ut stordriftsfordeler i norsk jordbruk. Det er høyst uvisst hvilke stordriftsfordeler som er igjen i norsk jordbruk etter to generasjoner med størrelsesvekst på norske gårder, der antall bruk har sunket fra knappe 200 000 etter krigen, til 45.000 i dag. Med allerede fallende jordbruksareal i Norge er det høyst usikkert om det er mulig å øke total norsk produksjon på norsk areal med færre gårdsbruk i framtiden. Vi nærmer oss et skjæringspunkt som vil kreve en ny tilnærming i landbrukspolitikken.

Skal norsk matproduksjon økes, må Norge ha en bruksstruktur og virkemidler som gjør det lønnsomt å utnytte jorda over hele landet.

En påtroppende regjering som er reelt interessert i å øke produksjonen i Norge og sikre norsk industri og forsyning, må legge til rette for investeringer i jord, bygninger og ny teknologi – også på gjennomsnittsbuket. De må da akseptere at videre stordriftsfordeler er usikre, ikke minst i Norge, landet med verdens nordligste landbruk.

Kanskje vet de ikke hva de gjør. Faren for et historisk fall i norsk jordbruksproduksjon er overhengende.

■ Chr. Anton Smedshaug,
AgriAnalyse

Listhaug varslar fritt sal av gardar

Å opne opp marknaden for kjøp og sal av landbrukseigedommar står øvst på arbeidslista til landbruksminister Sylvi Listhaug (Frp).

NPK-NTB-Gunnhild H. Bjerve
måndag 21. oktober 2013 16.33

Landbruksminister Sylvi Listhaug (Frp) la måndag fram nokre av planane ho har for forandringar i norsk landbruk. Foto: Cornelius Poppe / NTB scanpix

– Eg synest dei som har ein gard dei ønskjer å selje, skal kunne selje han på den frie marknaden på same måte som ei leilegheit eller eit hus, seier ho til NTB.

Å styrkje eigedomsretten til bonden har høg prioritet for den ferske statsråden.

DEL:

Kommentarar

Relaterte artiklar

– Regjeringa må oppretta eit dyrepoliti
LO-leiaren sjokkert over blåblå landbrukspolitikk
Fryktar for framtida til bygdene
Grisebønder slit i motbakke
Mållaget uroa for ny regjering
Norsk meister i saueklipping
Kan denne redde verda?
Meir tungmetall i øko-grønsaker
Forskarar uroa over insekt-svikt
Forhandlingsekspert: – Frp har mest å tape